

A zempléni ruszin községek előjáróinak nevei Mária Terézia korában (1772)

Az úrbérrendezés folyamán a szlovák nyelv alkalmazási köre bővebb volt, mint több más magyarországi nyelv, megegyezett a német és magyar nyelvek jogkörével.¹ Bár az összeírók az ún. kilenc kérdőpontra adott válaszokat tartoztak világosan, érthetően, népnyelven lejegyezni és visszaolvasni a jobbágyok képviselőinek, a zempléni ruszin községekben e rendelkezést praktikus okok miatt nem tartották be. Sáros, Szepes és Ung vármegyék ruszin községeihez hasonlóan a zempléni ruszinok is szlovák nyelvű urbáriumokat és nyomtatott tabellákat kaptak, az előbbieken a kézzel történt bejegyzések is szlovák nyelvéek. Zemplén vármegyében tehát az Úrbérrendezés 1772–74 között zajlott. Az úrbérrendező biztosok az 1715-ös összeírás során használt esküformula frissen nyomtatott szövegével megeskették a községi előjárókat (a bírót, 2–5 esküdtet), hogy azok mindennemű „haragot, szeretetet” félre téve az igazat vallják, s semmit el nem tagadnak. A kilenc kérdőpontra adott válaszok lejegyzése így a községek előjáróságának bemondása, bevallása alapján történt. A rendező biztosok az előjáróság tagjai számára a választ tartoztak érthetően, anyanyelvükön visszaolvasni, az előjáróság tagjai pedig aláírásukkal hitelesítették az összeírók által rögzített válaszokat, ill. azok valóságtartalmát. Aki nem tudott írni, neve mellé keresztet rakott. A ránk maradt válaszlapok alapján megállapítható, hányan tudtak egy-egy község előjáróságából, tulajdonképpen a korabeli paraszti elitből írni, vagy legalábbis hányan tudták a nevüket leírni.² A zempléni ruszin községek előjáróinak nevét a rendező biztosok vagy írno-kaik írták a paraszti bevallások alá, a községi előjárók csupán keresztvonással hitelesítették azt. Ennek értékelésénél figyelembe kell azt is venni, hogy a korabeli görögkatolikus (ruszin) parochiális kisiskolákban nem a latin ábécét, hanem a cirill azbukát tanították, az összeírók pedig minden bizonnyal latin betűs aláírást kértek a vallomástevőktől. Zemplén vármegyében tehát ezért sem tükrözheti pontosan a ruszin lakosság írni-olvasni tudását az a tény, hogy aláírták-e vallomásaikat a megkérdezettek, vagy csak kezük keresztvonásával hitelesítették. Tény az is, hogy a görögkatolikus népiskolák száma rendkívül alacsony volt.³ A községi előjárók neveit 92 zempléni ruszin falu paraszti beval-

¹Vö. UDVARI I., Adatok Hegyalja és a zempléni szlovák, valamint ruszin falvak kapcsolatainak történetéhez. Bencsik J.–Viga Gy. (szerk.) A hegyaljai mezővárosok történeti néprajza. I. Miskolc, 1988. 48–60; UDVARI I., Mária Terézia korabeli Szepes és Zemplén vármegyei szlovák nyelvű bevallások lexikai hungarizmusai. Gadányi K. (szerk.) Nemzetközi Szlavisztikai napok II. Szombathely, 1988. 429–411.

²Vö. BENDA KÁLMÁN, A felvilágosodás és a paraszti műveltség a XVIII. századi Magyarországon: Valóság 1976. 4. sz. 54–61.

³UDVARI I. (szerk.), A munkácsi görögkatolikus püspökség lelkeszségeinek 1806. évi összeírása. Vasvári Pál Társaság Füzetei 3. sz. Nyíregyháza, 1990. 81., 141–5.

lásából gyűjtöttem ki. A korabeli források szerint, nevezetesen az 1773-as *Lexicon locorum* szerint a Zemplén vármegyei ruszin községek száma 149. Az általam kiválasztott 91 település többségében ma is ruszin (ukrán) nyelvjárást beszélnek. A községi előljárók, a paraszti elit nevei, névviselete befolyásolhatták a későbbi korok névválasztását, névdivatját. A vizsgált keresztnévek forrásainkban vagy kanonizált, hivatalos latin alakban vagy népi, ruszin formában szerepelnek.

Nevek száma: 29. Névváltozatok száma: 71. Egy névre eső névváltozatok állaga: 2,44. Névelőfordulások összessége: 350.

A bi- vagy multilingvis összeírók a bevallástevők családneveit alapján véve magyar helyesírással jegyezték le, melyben cseh sajátosságok is megjelennek, magyar helyesírással kerültek lejegyzésre a ruszin népi keresztnévek is.

Magyar helyesírási sajátosságok:

č = cs: *Taptics Vovcsok* (Alsócsébinye), *Kecs* (Brezovec), *Csik*, *Matiscsak* (Detrik) stb.

č = ts: *Popovits* (Ladomér), *Kosztritsakuv* (Novoszedlicka), *Jurtsakuv* (Sztarina és Dara) stb.

c = tz: *Hritz* (Mezőlaborc), *Jatzko* (Ruszka) stb.

s = sz: *Szuchy* (Kaleno), *Migleszowszky* (Isztancs), *Priszlupszky* (Oroszhrabóc) stb.

š = s: *Steffan* (Cabóc), *Rosko* (Csertész), *Petruska* (Felsőcsébinye) stb.

ž = zs: *Jizs* (Csukalóc), *Zsupan* (Pcsolina)

l' = ly: *Vaszily* (általánosan), *Szteblya* (Nyagó) stb.

ň = ny: *Bereznyanin* (Oroszbisztra), *Ivanyikov* (Oroszpatak), *Spirnyak* (Pritulyan)

d' = gy: *Medvigy* (Orosztokaj)

t' = ty: *Matyi* (Izbugyabresztó)

Cseh helyesírási sajátosságok:

ch = ch: *Szuchy* (Kaleno), *Kanyuch* (Oroszvolya) stb.

j = g: *Andreg* (Mezőlaborc) stb.

č = č: *Lukač* (Oroszkázmér), *Hrusč* (Mikova) stb.

s = s: *Vasilycsov* (Parihuzóc), *Zawacansky* (Brusznycica) stb.

Magyar és cseh helyesírási sajátosság is lehet:

c = cz: *Miczovesin* (Izbugyarokító), *Zavaczky* (Mikova), *Jaczko* (Izbugyabresztó) stb.

š = ss: *Choross* (Alsócsébinye), *Gosso* (Izbugyabresztó).

A zempléni ruszin falvak előjáróinak nevei

Alsócssebinye
Ujki Vaszily
Choross Ivan
Taptics Vaszily
Vovcsok Vaszily

Brezovec
Petrus Szlivka
Michael Kecs

Brusznylca
Petrus Potoma
Ferco Zawacansky

Czabóc
Szinyai Mihály
Szabolyak Steffan
Zelnik János
Borosnyak Kondrat

Csabalóc
Jalcs Alexa
Rohaly Vaszily
Ambruch Jaczko
Gribb Mikula

Csertész
Karnovszky Joan
Cservenyak Andrej
Zovan Gregor
Rosko Ignat

Csukalóc
Joannes Varga
Basilius Tancsin
Andreas Rác
Michael Jizs

Detrik
Badanko Petro
Csik Ivan
Grin Vasko
Matiscsak Ivan
Rohal Michal

Felsőcsébinye
Gutics Ivan
Panykuv Petro

Sztarancs Matyi
Petruska Ivan

Homonnaolyka
Katancsin Vaszily
Letzina Fedor
Moroz Onder
Gajda Lukacs

Homonnarokító
Joannes Vallyko
Ignatius Rudics
Ladislaus Zub
Franciscus Kohut

Homonnazbojna
Ladislaus Kirjics
Franciscus Kunniczy
Georgius Ferko

Hrabovarosztoka
Georgius Lesko
Daniel Kuhta
Michael Kuhta
Demetrius Lesko

Inóc
Georgius Lehman
Stanislaus Mincsak
Basilius Mincsak
Franciscus Kosztrin

Isztancs
Franciscus Molnár
Michael Csorba
Georgius Lengyel
Joannes Migleszowszky

Izbugyabella
Zelinka Cosma
Halykov Elias
Telepcsak Fedor
Goncza Ivan

Izbugyabresztó
Jaczko Simko
Mlego Petro
Gosso Matyi

Izbugyarokító
Reviczky Mihaly
Kurtak Ivan
Miczovesin Procop

Izbugyazbojna
Piroch Gergely
Szimkov Vaszily
Zub Ivan

Jakusóc
Fedor Popownyak
Hricz Popownyak

Jalova
Lucas Eliasov
Elias Illyko
Joannes Eliasov
Mathias Petrov

Kaleno
Kulyik Gregor
Vachaly Ivan
Balyej György
Szuchy Mihaly

Klsbreznice
Vaszil Jevcsak
Janko Szabo
Petro Mojszej

Klsruszka
Stephanus Orosz
Georgius Juhasz
Stephanus Popreni
Stephanus Macska

Klenova
Joannes Koban
Demetrius Fesko
Joannes Poderics
Gregorius Fedorov

Kolbásza
Stephanus Pochdruha
Franciscus Halkovics
Stanislaus Ivan
Joannes Ivanega

Kolonica

Gregorius Szura
 Joannes Varkolyak
 Sebastianus Kuzma
 Joannes Pandics
 Gregorius Csuka

Krasznibrod

Sztarosza Ivan
 Verczi Vaszily
 Rabi Ivan
 Hachalyega Gregor

Laborcvolya

Donics Ferencz
 Klebák Janko
 Homa Fedor

Ladomér

Alexius Holovka
 Lucas Mincsak
 Franciscus Balyu
 Alexius Hanyu
 Stephanus Popovits

Makóc

Michael Lukacsuv
 Simon Hudak
 Basilius Komisak

Mezőlaborc

Hopta Andreg
 Sztupak Hritz
 Petrovaj Ivan
 Sztupak Danko

Mihajlo

Basilius Ignatku
 Gregorius Babits
 Daniel Fut

Milkova

Joannes Zavaczky
 Michael Marhulya
 Andreas Dubasz
 Joannes Hrusč

Nagyruszka

Joannes Pirnyak
 Georgius Uhrin

Andreas Kiszelicza
 Joannes Szabo

Nechvalpolyanka
 Franciscus Petruska

Joannes Tibaj
 Stephanus Benyo
 Ladislaus Bonn
 Franciscus Szuhi

Novoszedllica

Michal Rapitsov
 Andreas Liszanics
 Andreas Kosztritsakuv
 Joannes Kosztritsakuv

Nyagó

Kanisak Jaczko
 Padlicsov Ivan
 Szteblya Michal
 Gula Andrej

Olykakriva

Basilius Bohomut
 Andreas Mechkanics
 Szurnyak Mateg
 Cservenyak Fedor

Oroszbisztra I.

Ladislaus Makuh
 Michael Bereznyanin
 Joannes Bereznyanin
 Ladislaus Pirohanics

Oroszbisztra II.

Fedor Ruszcsak
 Andreas Ruszcsak

Oroszhrabóc

Petrus Korolyuv
 Andreas Prislzupszki
 Daniel Sztasu
 Joannes Motris

Oroszkrajna

Kirik Hricz
 Gmitruv Janko
 Bely Andri

Oroszkázmér

Jaczko Maslanka

Dankov Lukač
 Ferenczov Olexa
 Valykovszky Mihaly
 Valykovszky Andry

Oroszkrucsó

Piovarnik Ivan
 Petrilak Ivan
 Ilkow Andry
 Petrilák Andry

Oroszpatak

Michael Ivanyikov
 Joannes Rilyak
 Gregorius Tomasov
 Petrus Ivanyikov

Oroszpetróc

Rusznyak Jaczko
 Gombits Onda
 Gombits Vallyo

Orosztokaj

Lukacs Hudakov
 Matej Pacsolko
 Jaczko Medvigy

Oroszvolova

Demetrius Sipta
 Michael Kozar
 Ladislaus Pitranik
 Franciscus Fenko

Oroszvolya

Csasc Hreha
 Secunda Jaczko
 Kanyuch Ivan
 Babics Mihaly

Osztroznica

Ladislaus Magyaru
 Joannes Czoronics
 Joannes Haugasu
 Joannes Bubalyku

Palota

Petrus Kucharuw
 Huska Hritz
 Guzj Olexa
 Cserevka Ivan

Parlhuzóc
Basilus Czinkats
Lucas Kekő
Alexius Hvozda
Joannes Vasilycsov

Pcsollna
Michael Zsupan
Joannes Fatics
Georgius Kusnyir
Stephanus Lukenyko
Alexius Hakos

Pichnye
Andreas Barna
Georgius Barna
Georgius Vojtko
Stephanus Popadics
Georgius Herka
Andreas Kuzma

Polena I.
Andreas Barcsisin
Ladislaus Polyak
Ladislaus Barcsisin
Gregorius Janczura

Polena II.
Joannes Zubacs
Franciscus Huzi
Joannes Moscsak
Basilus Szlivka

Potocska
Simko Csakunuw
Michael Jaczkow
Michael Moisin

Porubka
Gregor Kowaly
Waszil Motičkow
Michal Ficzw
Waszil Kowaly

Prauróc
Kapraly Petro
Popovics Milyo
Rada Fedor
Popovics Lukacs

Priszlop
Georgius Szedur
Alexius Kozma
Franciscus Kozma
Joannes Kurena

Pritulyan
Maczkow Iwan
Rusznayk Matyi
Szpirnyak Mihaly

Proszács
Gazdik Wasily
Zsathkov Mihaly
Onderisin Ivan
Lukacsov Mihály
Szmoligov Ivan

Pucák
Timko Gubik
Macsosko Ilyko
Gardos Kuzma

Rafajóc
Danečko Ivan
Januw Stefan

Remenye
Janoscscin Janko
Petrov Ivan
Szabol Ivan
Manyos Ivan
Ducz Michal

Rohoznylk
Lukacsow Szimko
Demko Palyow

Rokltóc
Csicsvai Stephan
Katrincsak Joan
Csopov Gregor

Runylna
Franciscus Popovics
Franciscus Csuha
Alexius Harajdics
Joannes Harajdics

Ruszka
Georgius Volovszki

Constantinus Czilipo
Franciscus Jatzko
Franciscus Hudits
Alexius Futro

Stefanóc
Csizmar Janko
Jaki Fedor
Szabo Vaszil
Hoblyak Mihaly

Sterkóc
Szteranka Andrej
Jedenak Gabor
Stephanko Gregor

Szmolnylk
Simon Buttala
Joannes Tokar
Joannes Sivaku
Andreas Huszár

Sztarlina és Dara
Elias Dudej
Joannes Patsili
Franciscus Jurtsakuw
Elias Menkanin
Ignatius Pajdics

Sztakesln
Hricz Csupin
Fedor Kapraly
Jurko Sitar
Koszt Ohar
Stefan Simko

Sztakeslnrosztoka
Alexius Szvoren
Paulus Milyov
Georgius Rutkav
Stephanus Szentivan

Sztaskóc
Franciscus Slizow
Lucas Malyinyak
Ladislaus Greskow

Szuko
Csopan Ivan
Onufer Simon

Popek Fedor
Popek Olexa

Topolya
Gregorius Demjanov
Joannes Kicsuv
Petrus Lovicsov
Valentinus Mucsiczuv

Ublya
Paulus Csap
Joannes Bereznencse
Mathias Hajduk
Lucas Csicskov

Ulles
Georgius Fedics
Valentinus Gajdoscsak
Valentinus Gajdoscsak
sen.
Stephanus Kassaicsik

Ulleskrlva
Ladislaua Czaczko
Lukacs Hopanics
Simon Osztrusznickij
Petrus Varga
Andreas Csokina

Valentóc
Gabalya Andreg
Maszley Ivan

Vidrány
Gulya Ivan
Popov Cosma
Kohut Stephan
Kuchtyuk Petro

Vilag
Karasz Pavol
Tancsulyak Petro
Maturkanics Petro
Figulya Vaszily
Kunczak Petro

Virava
Riby Laszlo
Ivanczov Ignat
Dzaczov Lukacs
Sziranics Danko

Vladicsa
Timko Bajczura
Joannes Galajda
Michael Ivanov
Michael Tirasz

Vojtóc
Olexa Malyinak
Andry Peczuh
Ivan Halaj

Volca
Lupkovszky Mihaly
Vanykov Fedor
Popovics Gregor
Rohaly Ivan

Zboj
Andreas Ferkanics
Joannes Pleskov
Ignatius Ferkanics
Georgius Hudov
Ignatius Csopak

Zubna
Joannes Mikulov
Andreas Halcsak
Andreas Balyintov
Alexius Rokitovszky
Stephanus Petrusov

A községi bevallások aláírásaiban szereplő keresztnemek, illetve névváltozatok előfordulásai

Alexius	15	Vaszily (Waszily, Vaszil)	14	Daniel	3
Alexius	9	Laszlo	1	Danko	2
Alexa	1	Ladislaua	11	Demetrius	4
Olexa	4	Condradus	1	Demetrius	3
Ilyko	1	Kondrat	1	Demko	1
Andreas	28	Constantinus	2	Ellas 4	
Andreas	16	Constantinus	1	Elias	4
Andrej	5	Koszt	1	Franciscus	30
Onder	1	Cosma	3	Franciscus	17
Onda	1	Cosma	2	Ferco	1
Andry (Andri)	5	Kuzma	1	Fedor	11
Basilius	32	Daniel	5	Ferencz	1
Basilius	6			Gabriel	1

<i>Gabor</i>	1	<i>Janko</i>	5	<i>Procopius</i>	1
<i>Georgius</i>	15	<i>Lucas</i>	11	<i>Procop</i>	1
<i>Georgius</i>	13	<i>Lucas</i>	5	<i>Sebastianus</i>	1
<i>György</i>	1	<i>Lukacs (Lukač)</i>	6	<i>Sebastianus</i>	1
<i>Jurko</i>	1	<i>Mathias</i>	8	<i>Simeon</i>	7
<i>Gregorius</i>	23	<i>Mathias</i>	2	<i>Simko</i>	2
<i>Gregorius</i>	9	<i>Matyi</i>	3	<i>Simon</i>	4
<i>Gregor</i>	7	<i>Matej (Mateg)</i>	3	<i>Szimko</i>	1
<i>Gergely</i>	1	<i>Michael</i>	30	<i>Stanislaus</i>	2
<i>Hricz (Hritz)</i>	5	<i>Michael</i>	14	<i>Stanislaus</i>	2
<i>Hreha</i>	1	<i>Michal</i>	5	<i>Stephanus</i>	17
<i>Ignattus</i>	6	<i>Mihaly (Mihály)</i>	10	<i>Stephanus</i>	12
<i>Ignatius</i>	4	<i>Milyo</i>	1	<i>Steffan (Stephan,</i>	
<i>Ignat</i>	2	<i>Nicolaus</i>	1	<i>Stefan)</i>	5
<i>Jacobus-Hyacintus</i>	6	<i>Mikula</i>	1	<i>Tlmofej</i>	2
<i>Jaczko</i>	6	<i>Paulus</i>	3	<i>Timko</i>	2
<i>Joannes</i>	71	<i>Paulus</i>	2	<i>Valentinus</i>	5
<i>Joannes</i>	33	<i>Pavol</i>	1	<i>Valentinus</i>	3
<i>Ivan</i>	29	<i>Petrus</i>	16	<i>Vallyko</i>	1
<i>János</i>	1	<i>Petrus</i>	7	<i>Vallyo</i>	1
<i>Joan</i>	2	<i>Petro</i>	9		
<i>Vasko</i>	1				

A névelőfordulások száma és százalékos részesedése

<i>Joannes</i>	71	20,29%	<i>Demetrius</i>	4	1,14%
<i>Basilus</i>	32	9,14%	<i>Elias</i>	4	1,14%
<i>Franciscus</i>	30	8,57%	<i>Cosma</i>	3	0,86%
<i>Michael</i>	30	8,57%	<i>Paulus</i>	3	0,86%
<i>Andreas</i>	28	8,00%	<i>Constantinus</i>	2	0,57%
<i>Gregorius</i>	23	6,57%	<i>Stanislaus</i>	2	0,57%
<i>Stephanus</i>	17	4,86%	<i>Timofej</i>	2	0,57%
<i>Petrus</i>	16	4,57%	<i>Condradus</i>	1	0,29%
<i>Alexius</i>	15	4,29%	<i>Gabriel</i>	1	0,29%
<i>Georgius</i>	15	4,29%	<i>Nicolaus</i>	1	0,29%
<i>Lucas</i>	11	3,14%	<i>Procopius</i>	1	0,29%
<i>Mathias</i>	8	2,29%	<i>Sebastianus</i>	1	0,29%
<i>Simeon</i>	7	2,00%	Összesen:	350	100%
<i>Ignatius</i>	6	1,71%			
<i>Jacobus</i>	6	1,71%			
<i>Daniel</i>	5	1,43%			
<i>Valentinus</i>	5	1,43%			

KOI ISTVÁN